

Sonkajärven kunta
Tarkastuslautakunta

Arviointikertomus vuodelta 2021

Tarkastuslautakunta Rutakolla huhtikuussa 2022

Arviointikertomus vuodelta 2021

Puheenjohtajan katsaus

Tuon tähän alkuun muutamia ajatuksiani lautakunnan puheenjohtajana. Vuosi oli kunnalle jälleen työntäyteinen. Koronan varjo lankesi koko vuoden ylle, uusien varianttien tartuntavauhti oli yllättävä. Kunnan palvelut toimivat hyvin tästä huolimatta.

Omatalon konkurssi oli ikävä uudenvuoden aloitus. Nopeasti saatiin ministeri Lintilän vierailu organisoitua kuntaan. Kunnan virkamiesjohto ja luottamushenkilöt tekivät suuren työn etsiessään ratkaisuja tulevaisuuden varmistamiseksi. Työn huipentumana tehtaalla aloitettiin tuotannossa työt tämän vuoden puolella. Valtioneuvosto myönsi meille vuoden lopulla harkinnanvaraisen valtionavun.

Sivistyspuolella oli viime vuonna useita muutoksia, joista osa jouduttiin toteuttamaan hyvinkin lyhyellä varoitusaajalla. Siinä mielestäni onnistuttiin ja siitä kiitos kaikille asian eteen toimineille.

Terveyskeskuksen peruskorjaus päästiin vuoden lopulla aloittamaan. Tällä investoinnilla kunnan tavoitteena on turvata lähipalvelut sosiaali- ja terveystalouden osalta pitkälle tulevaisuuteen. Linjauksen siitä tekee aikanaan meidän hyvinvointialueemme.

Meillä on upeita nuoria kunnassamme. Heidän kaikkien varassa on tulevaisuutemme. Jokainen kuntalainen voi itseltään kysyä, kuinka parhaiten tuen nuoria ja heidän perheitään. Kunnassa on yhdessä Ylä-Savon SOTE ky, Sonkajärven seurakunnan ja eri järjestöjen kanssa luotu toimintatapa nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Toivottavasti kynnyksellä toimintaan mukaan on jokaisen nuoren kohdalla matala.

Kuntalaisille ja kunnassamme toimiville eri järjestöille lämmin kiitos hyvästä yhteistyöstä sekä yhteydenotoista niin viranhaltijoihin kuin luottamushenkilöille. Kuntalaisten palaute kunnan palveluista on aina arvokas mahdollisuus kehittää toimintaamme.

Alkuvuoden asukaskehitys on ollut myönteistä ja kiinnostusta kuntaan muuttoon voi havaita esim. sosiaalisen median kanavilla. Saimme kevään aikana Sukevalle ensimmäiset sotaa paenneet ukrainalaiset. Eri järjestöjen ja lukemattomien yksityishenkilöiden työn turvin voimme kaikki toivottaa heidät tervetulleiksi.

Kunnan palvelut tuottavat meidän henkilöstömme. Jokainen heistä ansaitsee suuren arvostuksen ja kunnioituksen omassa roolissaan.

Ukrainan sodan myötä maailmamme on muuttunut epävarmemmaksi. Sen vaikutus tuntuu myös arjessamme etenkin energiaan liittyvien kustannusten nousuna. Muut vaikutukset alkavat jo nyt näkyä arjessa.

Tässä tilanteessa mielestäni on keskeistä, että kunnan sisällä ja kuntayhteistyössä yhteisen päämäärän tunnistaminen sekä siihen liittyvien tavoitteiden eteen yhdessä työntekeminen on keskeistä meille kaikille kunnassamme.

Vain yhdessä voimme onnistua rakentamaan huomisesta paremman.

Tarja Pirkkalainen
puheenjohtaja

1 Tarkastuslautakunnan tehtävä, kokoonpano ja työskentely

Kunnanvaltuuston valitseman tarkastuslautakunnan tehtävänä on kuntalain 121 § mom. 4 mukaan valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on myös valvoa Kuntalain 84 § 2 momentissa tarkoitettuja kunnan luottamushenkilön ja viranhaltijan sidonnaisuusilmoituksia sekä saattaa ilmoitukset edelleen valtuuston tiedoksi.

Sonkajärven kunnanvaltuusto on päätöksellään 16.8.2021 § 33 valinnut tarkastuslautakuntaan jäsenet ja varajäsenet ajalle 1.8.2021-31.5.2025 seuraavasti:

jäsen

Ester Halonen
Seppo Kainulainen
Eila Leskinen
Tarja Pirkkalainen
Esa Tauriainen

varajäsen

Elvi Niskanen
Arto Kainulainen
Anneli Suutarinen
Aila Siilin-Huttunen
Eero Raatikainen

Kunnanvaltuusto valitsi puheenjohtajaksi Tarja Pirkkalaisen ja varapuheenjohtajaksi Seppo Kainulaisen.

Kuntalain mukaisesta tilintarkastuksesta on huolehtinut tilintarkastusyhteisö BDO Auditor Oy. Vastuunalaisena tilintarkastajana on toiminut HT - ja JHT –tilintarkastaja Pentti Tanskanen ja avustavana tarkastajana Eija Susitaival. Tarkastuslautakunnan sihteerinä on toiminut Pentti Tanskanen. Tilintarkastajan osallistuessa etänä on lautakunnan sihteerinä toiminut Ester Halonen.

Arviointia varten lautakunta on hyväksynyt toimikaudekseen arviointisuunnitelman vuosittaisine painopistealueineen ja tarkemman työohjelman kutakin vuotta varten. Vuoden 2020 arviointikertomuksen jättämisen jälkeen tarkastuslautakunta on kokoontunut kahdeksan kertaa.

Lautakunta on tavannut kunnanvaltuuston ja kunnanhallituksen puheenjohtajat, teknisen ja sivistyslautakunnan puheenjohtajat sekä johtavia viranhaltijoita ja kuulut heiltä katsaukset elinkeino- ja muista kunnan ja kuntakonsernin ajankohtaisista asioista sekä toiminnan ja talouden toteutumisesta. Lautakunta on kuullut työllisyysasioiden, teknisen toimen, henkilöstöasioiden, varhaiskasvatuksen, koulutoimen sekä Sukevan alueen vastuuhenkilöitä. Lisäksi lautakunnan kuultavana ovat olleet Sonkakoti Oy:n toimitusjohtaja, Aluepro Oy:n talouspäällikkö, Ylä-Savon Sote-kuntayhtymän talousjohtaja sekä yrittäjä- ja ammattijärjestöjen edustajat. Tarkastuslautakunta on tehnyt tutustumisvierailun keskeisiin kunnan omistamiin kiinteistöihin Sonkajärven kirkonkylällä. Arvioinnin pohjana ovat lisäksi olleet jäsenten vuoden aikana tekemät käytännön havainnot eri lautakuntien alaisesta toiminnasta ja taloudesta sekä tilintarkastajan antamat raportit. Arviointikertomuksen laatimista varten lautakunta on tutustunut vuoden 2021 talousarvioon, hallintoelinten päätöksiin, kunnanhallituksen allekirjoittamaan tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen sekä henkilöstökertomukseen.

Tarkastuslautakunta on saanut selvitykset tilintarkastajan suorittamista tarkastuksista ja lautakunta on käsitellyt tilintarkastuskertomuksen.

Tarkastuslautakunta totesi lautakunnan jäsenten ja varajäsenten seuraavat esteellisyudet:

- Tarja Pirkkalainen; Ylä-Savon Sote-kuntayhtymän valtuusto, puheenjohtajuuden perusteella ja Islab Oy:n tarkastuslautakunnan jäsenyyden perusteella
- Seppo Kainulainen; Ylä-Savon Sote-kuntayhtymän tarkastuslautakunta, jäsenyyden perusteella
- Ester Halonen; Ylä-Savon Jätehuolto Oy:n hallituksen jäsenyyden ja Riikinvoima Oy:n, yhtiökokousedustajuuden perusteella.

2. Edellisten vuosien arviointikertomusten johdosta tehtyjen toimenpiteiden arviointi ja havainnointia valtuustokaudelta

Kunnanvaltuusto on 28.6.2021 § 15 merkinnyt vuoden 2020 arviointikertomuksen tiedoksi ja pyytänyt kunnanhallitukselta selvitystä arviointikertomuksessa esitetyistä havainnoista lokakuun loppuun mennessä. Kunnanvaltuusto on kokouksessaan 1.11.2021 § 65 merkinnyt tiedoksi kunnanhallituksen selvityksen.

Tarkastuslautakunta toteaa, että edellisten vuosien arviointikertomuksissa esitetyt havainnot on kunnanhallitus pääosin huomioinut kunnan toimintojen ja talouden suunnittelun ja toteutuksen ohjaamisessa. Tilinpäätösraportointia on vuoden 2021 tilinpäätöksessä edelleen lisätty ja parannettu.

3. Arvio asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta

3.1. Kuntastrategia 2017 – 2021

Sonkajärven päivitetty kuntastrategia vuosille 2017-2021 on hyväksytty kunnanvaltuustossa 17.12.2018/48 §. Strategian tahtotilana on, että Sonkajärvi on ihmisille ja yrityksille viihtyisä, turvallinen ja elinvoimainen asuin- ja toimintaympäristö. Kuntastrategiassa on esitetty tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit jokaiselle menestystekijälle ja ne ovat kaikkia toimielimiä ja tulosalueita sitovia. Tavoitteita on asetettu elinkeinoelämän kehittämiseen, asumiseen ja ympäristöön, terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen, seutukunnalliseen yhteistyöhön/verkostokunnan rakentamiseen, tasapainoiseen kuntatalouteen sekä osaavaan ja motivoituneeseen henkilöstöön. Toimielimet ja tulosalueet ovat esittäneet vuoden 2021 toimintasuunnitelmissaan strategian mukaisia tavoitteita ja selvittäneet toimintakertomuksissaan niiden toteutumista.

Kunnanhallitus on toimintakertomuksessa esittänyt katsauksen kuntastrategiassa asetettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumisesta.

Yhteenvedossa onnistumisina on mm. todettu, että

- tasapainoisen kuntatalouden osalta strategiset tavoitteet on saavutettu hyvin
- koronapandemiasta huolimatta kunnan sosiaali- terveystalouden palvelut toimivat pääosin hyvin
- strategian mukainen tavoite eli kunnan omistaman kiinteistössä vähentäminen eteni; virastotalo purettiin ja Taitotalon purkutyöt käynnistyivät
- seutukunnallinen yhteistyö jatkui mm. vesihuollon operointiyhteistyö
- Omatalon toiminnan käynnistyminen

Yhteenvedossa on negatiivisina asioina mm. todettu, että

- maatalouden kannattavuus heikkeni entisestään; tuotantokustannukset nousivat jyrkästi erityisesti lannoitteiden, polttoaineiden ja sähkön hintojen noustessa
- euron tonttikauppa ei tuottanut tulosta
- koronapandemia ja epävarma turvallisuustilanne Euroopassa vaikuttaa strategisten tavoitteiden saavuttamiseen myös Sonkajärvellä.

3.2. Kunnanvaltuusto ja –hallitus

Koronapandemia siivitti vuotta 2021 ja se edellytti esimerkiksi kunnan valmiusjohdoryhmän säännöllistä kokoontumista sekä toimia tilanteen mukaan. Valmiustyön merkitys korostui vuoden 2022 helmikuulla Ukrainan sodan myötä.

Omatalon konkurssi vuoden 2021 alussa oli kunnalle raskas tieto. Kunta ryhtyi nopeasti toimiin työpaikkojen turvaamiseksi ja kiinteistön saamiseksi jälleen käyttöön. Kunnan virkamiesjohdon ja useiden luottamushenkilöiden ponnistuksilla saatiin koottua verkostot yrittäjistä niin Sonkajärveltä kuin laajemmaltakin alueelta. Luotiin vankka pohja kiinteistöyhtiölle ja operatiiviselle yhtiölle. Toiminta talotehtaalla alkoi jälleen 2022 puolella.

Tarkastuslautakunta korostaa jokaisen luottamushenkilön, viranhaltijan ja työntekijän kunnioittamista omassa roolissaan. Yhteistyö ja rakentava keskustelu on kunnallisen demokratian perusta. Mahdollisiin poikkeamiin on puututtava, niiden tiedoksisaannin jälkeen, pikaisesti.

Kunnan henkilöstö on kunnan keskeinen voimavara ja tekijä. He tuottavat palvelumme. Tarkastuslautakunta toteaa, että kunnanhallituksessa joidenkin henkilöstöasioiden johdonmukaisuus sekä niiden käsittelyaika on venynyt kohtuuttoman pitkäksi.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että kaikki luottamushenkilöt hyödyntävät kunnan tarjoamaa mahdollisuutta kouluttautua omalla ajallaan.

Konserniohjaus

Kunnanhallituksen rooli omistajaohjauksessa ja konserniohjauksessa on keskeinen.

Kunnanhallitus on tiedostanut olennaiset konserniyhteisöjen riskit ja raportoinut niistä tilinpäätöksessä. Tarkastuslautakunta toteaa, että konserniohjaus toimii käytännössä riittävän hyvin.

Yleishallinto

Yleishallinnon tehtävänä on vastata kunnan hallinnosta, talouden suunnittelusta ja seurannasta sekä kunnanvaltuuston ja –hallituksen päätösten valmistelusta ja toimeenpanosta. Kunnan kirjanpito, osto- ja myyntireskontran hoito, palkanlaskenta, henkilöstöpalvelut, ICT-palvelut, arkistonhoito ja asianhallinta sekä yhteispalvelu kuuluvat yleishallintoon.

Suunnitelmassa asetetut tavoitteet on saavutettu pääosin. Tavoitteena ollut tasapainoinen kuntatalous toteutui. Tilikauden ylijäämä oli 4,6 milj. euroa ja tilinpäättösiirtojen jälkeen tulos oli 2,5 milj. euroa. Myös kunnan keskimääräinen velka/asukas 2.094 euroa on alle kuntien keskimääräisen velan 3.500 euroa/asukas.

Koronapandemian vuoksi ei työtyytyväisyyskyselyä tehty eikä henkilöstön koulutus toteutunut täysin koulutussuunnitelman mukaisesti.

Yleishallinto on hoitanut tehtävänsä onnistuneesti. Tulosalue on toiminut talousarvion puitteissa.

Työllistäminen

Työllistämisen tulosalue tarjoaa nuorille ja pitkäaikaistyöttömille mahdollisuuksia työllistämiseen ja työelämään tai koulutukseen sijoittumiseen. Panostamalla nuorten ja pitkäaikaistyöttömien työllistämiseen edistetään kuntalaisten ja erityisesti nuorten hyvinvointia ja ehkäistään syrjäytymistä.

Työllisyyden kuntakokeilu tuli uutena toimintana maaliskuussa 2021. Toiminnan tavoitteena on tuoda työllisyyspalvelut lähipalveluksi kuntaan. Kuntakokeilu vaikutti toiminnallisesti paljon, koska kunnan työllistämisen asiakkaiksi tuli 138 työttöntä työnhakijaa, joille kunnan oli tarjottava työllisyyspalvelut. Tämä on lisännyt kuntouttavan työtoiminnan ryhmiä, joka on osaltaan sitonut ohjaajaresursseja.

Koronapandemian vaikutus näkyi siinä, että työttömyysprosentti 12,3 % (vuonna 2020 = 15,3 %) oli suurempi kuin tavoitteena ollut 11 %, mutta silti pitkäaikaistyöttömien ja työttömien työnhakijoiden määrä on pysynyt lähes arvioidussa määrässä ollen 195 henkilöä. Pitkäaikaistyöttömiin on kirjautunut myös paikkakunnan yrittäjiä, jotka ovat saaneet Kelan työttömyyspäivärahaa. Pitkäaikaistyöttömien listalla oli elokuussa 58 henkilöä, joista 20 % oli yrittäjiä. Nuorten työttömien määrä 15 henkilöä, on pysynyt arvioitua pienempänä.

Työpajan tehtävät vuonna 2021 painoutuivat kuntouttavaan valmennukseen työpajoilla. Työelämään valmennusta sekä oppisopimuskoulutusta tehtiin ensisijaisesti työpajan seinien ulkopuolella (mm. kunnan eri toimintayksiköissä ja työkokeiluna seutukunnan yrityksissä). Työpajatoiminnassa yhteistyö yhdistysten ja järjestöjen kanssa on tuonut tarvittavaa tukea työttömien sekä mielenterveyskuntoutujien elämänhallintaan, liikkumiseen ja terveellisiin elämäntapoihin.

Nuoria palkattiin kesätyöllistämisen varoilla 44 henkilöä. Tämän lisäksi palkattiin nuoria kunnan eri toimipisteisiin, joten määrällinen tavoite (38 nuorelle töitä), toteutui hyvin. Kaikille kesätyötä hakeneille 66 nuorelle saatiin järjestymään kesätyöpaikka.

Koronasta huolimatta työllisyyspalvelun toiminta on ollut tuloksellista. Tästä kertoo mm. se, että vuoden 2021 lopussa oli kuntakokeilun asiakkaista 2/3 palvelujen piirissä esimerkiksi töissä, työkokeilussa, kuntouttavassa työtoiminnassa tai kursseilla ja vain 1/3 asiakkaista oli työttömänä työnhakijana. Toiminnan onnistumista ovat edesauttaneet myös erilaiset kehittämishankkeet, ”Nuorten työpajan kehittämishanke” ja ”Yty-hanke” eli Ylä-Savossa on työtä-hanke sekä Iisalmen seudun monialainen yhteispalvelu-”TYP-työ”.

Tuleva hyvinvointialueuudistus ja työllistämispalveluiden siirto kuntien vastuulle tuo uusia haasteita työllisyyspalveluille mm. mitkä ovat kuntien ja hyvinvointialueiden roolit kuntalaisten hyvinvoinnin edistämässä ja mikä työpajojen asema tulevassa uudistuksessa. Käynnistymässä on ”Hyvinvointipilotti työllistämiseen”-pilottitoimintamalli, jolla ennakoidaan uudistuksessa kuntiin jäävää hyvinvointi-

työtä sekä kunnan ja paikallisten yhdistysten ja järjestöjen kanssa tehtävää yhteistyötä työllisyysasioiden hoidossa.

Yhteistyön tiivistäminen edelleen eri oppilaitosten kanssa on tärkeää työttömien osaamisen tunnistamisen ja tutkintojen suorittamisen osalta.

Tulosalueen talousarvion nettomenot alittuivat.

Ruokapalvelut

Tulosalueen tavoitteena on valmistaa ravitsevaa, terveellistä ja taloudellista ruokaa sosiaali- ja terveystoimen ja kunnan sivistystoimen yksiköihin asiakkaiden erityistarpeet huomioiden.

1.5.2017 voimaan tulleissa hankintasopimuksissa on huomioitu lähiruuan tarjoamisen mahdollisuus niin, että tuoteryhmäkohtaisten osatarjousten jättäminen on ollut mahdollista. Sellaisia ovat mm. tuoreet kasvikset, perunat, marjat ja leipomotuotteet.

Tavoitteen mukaisesti on lähiruuan osuus hankinnoista 17 %. Suositusten mukaiset ruokaohjeet, kouluruokasuositus ja ikääntyneiden ruokasuositus, ovat käytössä.

Tarkastuslautakunta suosittelee uusien lähiruokamahdollisuuksien kartoittamista ja toteuttamismahdollisuuksia esimerkiksi naudan- ja sianlihan osalta.

Ruokapalveluiden suoritelmäärät ovat muuttumassa oleellisesti oppilasmäärien muutoksen sekä sote-palveluiden hyvinvointialueelle siirtymisen vuoksi.

Ruokapalvelut alittivat 1,161 milj. euron määrärahan 0,078 milj. euroa.

Hyvinvointikertomus 2017-2021

Hyvinvointikertomuksessa on todettu mm., että

- maksuton varhaiskasvatus 5-vuotiaille (Viskari-toiminta) toteutui
- perhekerho kokoontuu 1-2 kertaa viikossa
- varhaiskasvatuksessa työskentelee kiertävä erityisopettaja
- yrittäjäkasvatusta opetetaan päiväkodeissa ja kouluissa
- lapsiperheille on sopiva asuntotarjonta
- päiväkotien, koulujen ja harrastuspaikkojen terveellisyyteen ja turvallisuuteen on kiinnitetty huomiota
- nuorille ja lapsille on järjestetty paljon tapahtumia
- oppilashuoltoon on kiinnitetty huomiota
- ikäihmisille on järjestetty runsaasti liikunta- ja harrastusmahdollisuuksia
- kansalaisopisto on järjestänyt hyvinvointiin ja terveyden tukemiseen liittyvää toimintaa
- kunnan, seurakunnan ja kolmannen sektorin yhteistyö on aktiivista hyte-työssä
- Ankkuritoiminta on vakiintunut toimintatapana.

Hyvinvointikertomuksessa on todettu kehitettävää mm., että

- edelleen panostettava ikäihmisten hyvinvointiin
- lapsiperheiden jaksamista edelleen tuettava
- liikuntatoimessa tulee markkinoida perhevuoroja
- panostettava lainattaviin liikuntavälineisiin
- lapsiperheiden jaksamista tuettava
- työikäisten päihteiden käytön ennalta ehkäiseminen
- kevyen liikenteen väylien ja pihateiden auraukseen kiinnitettävä huomiota.

Tarkastuslautakunta toteaa, että vv. 2017-2021 hyvinvointisuunnitelmassa esitetyt tavoitteet ovat toteutuneet pääosin suunnitellulla tavalla. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä on huomioitu kaikki kunnan ikäryhmät; lapset, nuoret, perheet ja iäkkäät ihmiset.

Vv. 2022-2025 hyvinvointisuunnitelmassa on hyvinvointitavoitteiksi esitetty ehkäisevä mielenterveys- ja päihdetyö, hyvä toiminta- ja työkyky, osallisuuden vahvistaminen ja turvattomuuden ehkäiseminen. Jokaiselle tavoitteelle on laadittu toimenpiteet ja asetettu mittarit. Hyvinvointisuunnitelma antaa hyvän perustan kehittää edelleen kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Toimenpiteet tulee ottaa huomioon myös kunnan toiminnan ja talouden suunnittelussa.

Tarkastuslautakunta esittää, että hyvinvointityön edelleen kehittämiseksi luotaisiin toimintamalli kolmannen sektorin ja vapaaehtoisten kanssa.

Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen

Palvelut ml. ympäristöterveydenhuolto hankitaan pääosin Ylä-Savon SOTE kuntayhtymältä.

Vuoden 2020 tilastotietojen mukaan Sonkajärven sosiaali- ja terveystoimen kustannukset olivat 4.565 euroa/asukas, kun keskiarvo Pohjois-Savon kunnissa oli 4.176 euroa/asukas. Kustannus oli 389 euroa/asukas eli noin 1,494 milj. euroa keskiarvoa korkeampi.

Ero johtuu pääasiassa ikäänntyneiden asumispalveluissa (tehostettu palveluasuminen), jossa Sonkajärven kustannukset olivat 925 euroa/asukas keskiarvon ollessa 560 euroa/asukas eli ero on noin 1,401 milj. euroa.

Terveyskeskuksen suunniteltu peruskorjaushanke alkoi vuoden 2021 lopulla ja se valmistuu aikataulun mukaisesti kuluvan vuoden loppuun mennessä.

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän toiminta on ollut taloudellista ja tuloksellista. Toimintakulut 16,9 milj. euroa alittivat talousarvion 0,4 milj. euroa ja olivat lähes samat kuin edellisenä vuotena. Alitus johtui lähinnä valtionavustuksesta covid-19 kustannuksiin. Useilla osa-alueilla talousarvio alittui, esimerkiksi ostettu erikoissairaanhoido ja vammaispalvelut. Merkittävimmät ylitykset kertyivät perhepalveluissa ja vastaanottopalveluissa.

Tarkastuslautakunta toteaa, että perhepalveluissa ehkäisevistä toimenpiteistä huolimatta tilanne ei ole parantunut edellisestä vuodesta.

Vanhus- ja vammaisneuvoston toiminta jatkui mahdollisuuksien mukaan. Neuvosto kokee yhteistyön kunnan kanssa toimivaksi. Vanhus- ja vammaisneuvoston asema ja rooli hyvinvointialueuudistuksessa on vielä selkiintymätön. Yhteistyötä toisten nykyisten Ylä-Savon SOTE - kuntien neuvostojen kanssa tulee kehittää.

Elinkeinojen kehittäminen

Tulosalueen tehtävänä on yritystoiminnan ja elinkeinoelämän edellytysten ja työpaikkojen turvaaminen.

Koronan takia ei järjestetty tapaamisia yrittäjien kanssa. Yrittäjäjärjestöjen edustajat osallistuivat kunnan uuden strategian työstämiseen yhdessä kunnanvaltuutettujen kanssa. Yritysvaikutusten arviointeja päätöksenteossa on tehty 16 kpl. Yritysten lukumäärä, 265 kpl, lisääntyi 3 % edellisestä vuodesta. Matkailualan yritysten lukumäärä pysyi samana. Työssäkäyvien määrä lisääntyi 3 %.

Maaseutuhallinnon tehtäviä hoitaa Iisalmen kaupungin alaisuudessa toimiva yhteinen maaseutulautakunta, johon jokainen kunta on nimennyt kaksi jäsentä. Sen tehtävänä on myös maaseudun ja sen elinkeinojen kehittäminen. Maidon ja naudanlihantuotanto laskee edellisestä vuodesta ja se vaikuttaa aluetalouteen.

Kunnan peruskorjaamat eläinlääkäreiden tilat Sonkajärvellä ovat hyvät, ajanmukaiset sekä hyvin varustellut. Tämä on niin vastaanoton asiakkaiden kuin siellä työskentelevien osalta hyvä asia. Ylä-Savon Sote-kuntayhtymän päättämä eläinlääkäreiden päivystyskorvauksien korottaminen vaikutti hyvin myönteisesti päivystäjien saantiin alueelle. Eläinlääkäritilanne on parantunut ja kuluvan vuoden aikana Sonkajärven osalta kunnossa. Kiertävän eläinlääkärin työajasta keskimäärin yksi päivä viikossa on Sonkajärvellä. Tälle vuodelle on talousarviossa huomioitu yhteisen eläintenhoitajan palkkaaminen Sonkajärvelle yhdessä Vieremän kanssa tukemaan eläinlääkäreiden työtä.

Kunta toteutti aiemmin kunnan yritysvierailuja. Näille vierailuille on luotava toimintatapa niin toteutukselle kuin raportoinnille sekä saatujen ideoiden hyödyntämiselle. Myös elinkeinotyöryhmän toiminnalle tulee muodostaa oma toimintatapansa. Näitä asioita olemme esittäneet jo aikaisemmissa arviointikertomuksissamme.

Yrittäjä- ja tuottajajärjestöt ovat pääosin tyytyväisiä kunnan toimintaan. Vv. 2022-2025 kuntastrategian mukaan kunta käy aktiivista vuoropuhelua yritysten kanssa. Yrittäjien ja kunnan välistä yhteistyötä tulee edelleen kehittää mm. julkisen hankintalain soveltamisen ja tulkinnan osalta. Yrittäjien kanssa tulisi vuosittain järjestää yhteinen keskustelutilaisuus, jossa käydään läpi kunnan hankinnat ml. investoinnit ja hankintojen kilpailutukset kuluvalle ja tuleville vuosille.

Uuden kuntastrategian mukaan matkailuelinkeino nähdään tulevaisuuden merkittävänä elinkeinorakennetta vahvistavana tekijänä. Tavoitteena on saada mukaan kaikki matkailupalveluja tarjoavat yrittäjät. Laaja yhteistyö naapuri- ja yhteistyökuntien kanssa tukee matkailun kokonaisuuden kehittämistä.

Kunnanvaltuusto on päättänyt perustaa elinvoimakoordinaattorin määräaikaisen toimen vuosille 2022-2024. Elinvoimakoordinaattorin tehtävänä on edistää yrittäjyyttä, matkailua ja kylien toimintaa sekä muita kuntastrategian mukaisia tavoitteita. Lisäpanostus on tärkeä elinkeinojen kehittämistyössä.

Tulosalueen nettomenot 0,154 milj. euroa alittuivat 0,117 milj. euroa.

Kunnanhallituksen ja -valtuuston nettomenot 20,208 milj. euroa alittuivat 1,664 milj. euroa.

3.3. Sukevan aluelautakunta

Sukevan aluelautakunta turvaa yhteistyössä muiden lautakuntien kanssa kunnalliset lähipalvelut Sukevan alueen asukkaille sekä vahvistaa Sukevan alueen yhteisöllisyyttä. Asiakastyytyväisyys Sukevan alueen palveluihin on asiakaspalautteiden mukaisesti korkea.

3.4. Sivistyslautakunta

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on järjestää ja kehittää lapsille turvallisia, monipuolisia ja yksilölliselle kehitykselle ja oppimiselle myönteisiä varhaiskasvatus-

palveluja yhdessä vanhempien ja muiden lapsia ja lapsiperheitä tukevien tahojen kanssa.

Varhaiskasvatusta on järjestetty Nallemuorin ja Nallelan päiväkodeissa Sonkajärvellä ja Männikön päiväkodissa Sukevalla, sekä kolmessa perhepäiväkodissa. Esiopetusta on järjestetty yhtenäiskoulun esiopetusryhmässä ja Sukevan koululla. Lasten vuoroahoito on toiminnassa molemmissa taajamissa. Varhaiskasvatuspaikkoja oli 98 ja perhepäivähoitopaikkoja 12. Esiopetuksessa oli lapsia 29. Kotihoidon tuen piirissä oli 56 lasta. Varhaiskasvatuksessa oli 77 % 0-6-vuotiaista lapsista. Sonkajärvellä on ollut käytössä kotihoidon kuntalaisä.

Toiminallisena tavoitteena vuodelle 2021 oli: Varhaiskasvatuksessa hoitomuoto toteutuu perheiden ensisijaisen tarpeen mukaan 90 %:sti ja päivähoitopaikan jonotusaika alle 2 viikkoa ja virikehoidossa alle 4 viikkoa. Raportoinnin mukaan molemmat tavoitteet toteutuivat.

Tarkastuslautakunta korostaa, että varhaiskasvatuslain mukaisesti varhaiskasvatuksen piiriin pääseminen tulee toteutua, molemmissa taajamissa, ensisijaisesti lapsiperheiden tarpeen mukaisesti ja lain edellyttämällä aikataululla.

Varhaiskasvatuksen toimintoja ja sisältöä on kehitetty positiivisesti vuonna 2021, mm:

- Tieto edu-sovellus vanhemmille. Sovelluksen kautta vanhemmat voivat ilmoittaa lastensa hoitoaikoja ja äkillisiä poissaoloja. Tämä on helpottanut lasten hoitoaikojen hallintaa ja työvuorosuunnittelu erityisesti vuoroahoitoyksikössä
- Henkilöstölle on järjestetty koulutuksia uusien ICT-järjestelmien käyttöönottoon, liikuntaan, pedagogiikkaan ja turvallisuuteen liittyen
- Valtion hankeavustuksen turvin on palkattu varhaiserityiskasvatuksen resurssihenkilö, joka suunnittelee, valmistelee ja toteuttaa yhteistyössä muun henkilöstön kanssa tukea tarvitsevien lasten yksilö- ja pienryhmäohjausta
- Perheentalon toimintaa järjestämään liittyi kunnan toimijoiden lisäksi Mannerheimin Lastensuojeluliitto
- Varhaiskasvatus on ollut mukana Liikkuva varhaiskasvatusohjelmassa. Tähän liittyen järjestettiin henkilöstölle koulutusta.

Varhaiskasvatuksen toiminnan riskeinä ovat henkilöstön rekrytoinnin haasteet ja työkyvyn ylläpitäminen. Pitkiin sijaisuuksiin on vaikea löytää päteviä henkilöitä. Henkilöstöä kuormittavat äkillisten tai sijaisjärjestelyjen aiheuttamat työaikojen ja työtehtävien muutokset.

Varhaiskasvatuksen nettomenot 1,692 milj. euroa alittuivat 0,229 milj. euroa.

Koulutoimi

Perusopetuksen tehtävänä on taata kaikille kunnassa asuville lapsille tasapuoliset ja suotuisat olosuhteet kasvulle, oppimiselle ja kehitykselle. Toisen asteen lukio-koulutuksen tarkoituksena on tarjota monipuoliset jatko-opintovalmiudet kotikunnan lukiossa. Koulut toimivat kahdessa keskuksessa: Sonkajärven koulukeskuksessa ja Sukevan koulussa. Esiopetusta on toteutettu Sonkajärven koulukeskuksessa kahdessa ryhmässä sekä Sukevan koululla.

Sonkajärven taajaman yhtenäiskoulujärjestelmä on toiminut hyvin. Järjestelyssä on voitu joustavasti reagoida tulevaisuuden muutostarpeisiin oppilasmäärän vähentyessä. Henkilöstön yhteiskäyttöä ja yhteistä toimintakulttuuria on pystytty kehittämään ja lisäämään. Perusopetuksen oppilasmäärä oli 324 (v. 2020 = 328)

ja lukion oppilasmäärä 39 (v. 2020 = 45). Perusopetuksen oppilaista päästötodistuksen sai 100 %. Lukioon hakeutui 46 % ikäluokasta, mikä ylitti tavoitearvion. Koulutoimen rekrytoinnit ovat onnistuneet hyvin ja opetuksen taso on pysynyt hyvänä. Koronatilanteesta huolimatta opetus on pystytty järjestämään suunnitellusti.

Perusopetuksen oppilasmäärät vähenevät ja se on huomioitava kunnan tulevissa koulutoimen rakenteiden ja henkilöstön määrän strategialinjauksissa.

Sonkajärvi on ollut hyvin mukana monissa varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen sekä kouluyhteistyöhön liittyvissä hankkeissa, seudullisessa lukioyhteistyössä ja yrittäjyyspainotteisissa opetushankkeissa.

Oppilashuolto on järjestetty Ylä-Savon SOTE-kuntayhtymän kanssa. Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen oppisen tuen toiminta on vahvistunut syyslukukauden aikana erityisopettajan, koulunkäyntiohjaajan ja koulutsempparin muodostaman tiimin avulla. Vuosiluokkien 7 – 9 koulutsempparin tuki on ollut merkittävää syrjäytymisen ja koulupudokkaiden ennaltaehkäisemisessä sekä opintojen loppuun saattamisessa. Koulupsyykkarin toiminta on vähentänyt tarvetta erikoissairaanhoidon palveluille.

Kouluyhteisö on ollut viihtyisä ja turvallinen. Kiusaamistapauksia on ollut varsin vähän. Työyhteisön ilmapiiri on ollut hyvä ja opettajien työstä poissaoloja on ollut vähän.

Uuden oppivelvollisuuslain mukaan oppivelvollisuus pidentyi 18 vuoteen saakka. Oppivelvollisuus laajeni ja toisen asteen opinnoista tuli maksuttomia laajennetun oppivelvollisuuden piiriin kuuluville nuorille. Lakimuutos on kasvattanut koulutoimen kustannuksia

Koulutoimen määrärahat 4,295 milj. euroa alittuivat 0,125 milj. euroa.

Joukkoliikenne

Tavoitteena on järjestää kunnan alueella kattava ja kustannustehokas kuljetusverkosto yhteistyössä koulutoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen kuljetusten kanssa.

Pali-liikenne on järjestetty koko kuntaa kattavana. Lisäksi on toteutettu kesäajan liikennettä Sonkajärven ja lisalmen välillä.

Sonkajärven taajama-alueen Pali-liikenteen markkinointia on kehitettävä toiminnan jatkumiseksi. Se tukee vahvasti kotona-asumista.

Sukeva-lisalmi-välin julkisen liikenteen huonot yhteydet ovat aiheuttaneet hankaluuksia lisalmessa käyville toisen asteen opiskelijoille.

Joukkoliikenteen määrärahat 0,095 milj. euroa alittuivat 0,024 milj. euroa.

Vapaa sivistystoimi

Tulosalueeseen kuuluvat kansalaisopisto, kirjasto ja kulttuuritoimi.

Tavoitteena on järjestää kuntalaisille kattavat kirjastopalvelut sekä mahdollisuuksia omaehtoiseen opiskeluun ja kulttuurielämyksiin.

Koronarajoitukset ovat estäneet kulttuuritoimen tapahtumien ja kulttuurimatkojen järjestämisen. Kansalaisopiston opetus on kuitenkin pystytty järjestämään lähiopetuksena kiitettävästi.

Kirjaston lainausten, kirjastokäyntien ja verkkokäyntien määrät ovat selvästi lisääntyneet edellisestä vuodesta. Kokemukset omatoimikirjastosta ovat olleet

hyviä. Myös kirjastolla järjestettyjen luentojen ja muiden tapahtumien striimaukset ja niistä tehdyt tallenteet ovat osoittautuneet hyvin suosituiksi. Kansalaisopiston opiskelijoiden määrä alitti, mutta oppituntien määrä ylitti asetetun tavoitteen.

Asiakastyytyväisyyskyselyn mukaan kansalaisopiston toimintaan ollaan hyvin tyytyväisiä.

Vapaan sivistystoimen määrärahat 0,748 milj. euroa alittuivat 0,022 milj. euroa.

Nuoriso- ja liikuntatoimi

Nuorisotyön tavoitteena on järjestää nuorille mielekästä toimintaa ja tarjota mahdollisuus vapaa-ajan viettoon nuoriso- ja liikuntatiloissa. Toiminnan painopiste on alle 20-vuotiaissa nuorissa ja etsivässä nuorisotyössä alla 29-vuotiaissa.

Liikuntatoimen tehtävänä on ylläpitää kuntalaisille perusliikuntapalveluja, valvoa liikuntapaikkojen ja -alueiden olosuhteita sekä edistää kuntalaisten liikunnallista terveellistä elämäntapaa.

Koronaepidemiasta johtuen nuoriso- ja liikuntatoimen toiminnalliset tavoitteet ovat toteutuneet vain osittain tavoitteiden mukaisesti. Nuorisotilojen kävijämäärät ovat siten jääneet selvästi tavoitteista. Säännöllistä yökahvilatoimintaa on pystytty järjestämään vain syyskaudella perjantai-iltaisina.

Katupäivystystä on tehty kesäkaudella tapahtumien ja viikonloppujen yhteydessä. Vanhempien ja muiden vapaaehtoisten saaminen katupäivystykseen on ollut haasteellista.

Nuorisotoiminnan asiakastilanteissa on ollut joitakin kertoja häiriökäyttäymistä nuorisotiloilla sekä katupäivystystilanteissa niin yksin kuin työparin kanssa toimiessa.

Nuorisovaltuusto on toiminut aktiivisesti ja sen roolia on pyritty lisäämään nuoria koskevien asioiden käsittelyssä.

Liikuntatapahtumia ja -retkiä on järjestetty vain siinä määrin kuin koronarajoitukset ovat antaneet myöten.

Kuntosalille lunastettujen avainten määrä on kasvanut selvästi. Maksuttomien perhevuorojen määrä on myös kasvanut. Vuoden alussa aloitetut maksuttomat vanhus- ja vammaisjärjestöjen vuorot ovat olleet suosittuja.

Kuntosalin välineistöä on uusittu käyttäjien toiveiden mukaisesti. Nuoriso- ja liikuntajärjestöjä sekä kyläyhdistyksiä on tuettu harkinnanvaraisilla avustuksilla. Seurojen toimintaa on tuettu myös tiivistämällä yhteistyötä.

Liikuntahallin iltakäytön varausprosentti on jäänyt tavoitteesta. Myös jäähallin vuotuinen käyttötuntimäärä ja kävijämäärä ovat selvästi tavoitteita pienemmät.

Jäähallin käyttötuntimäärää ja kävijämäärää voisi lisätä markkinoimalla vapaita jäähallivuoroja naapurikuntien jääurheilun harrastajille.

Nuoriso- ja liikuntatoimen määrärahat 0,399 milj. euroa alittuivat 0,019 milj. euroa.

Sivistyslautakunnan toimintakertomus

Toimintakertomuksessa on esitetty tilikauden toiminta laajasti tulosalueittain. Esityksestä saa hyvän kuvan tulosalueiden toiminnasta. Tavoitteiden toteutuminen on esitetty määritetyillä mittareilla ja tunnusluvuilla riittävän hyvin.

Sivistyslautakunnan määrärahat 7,351 milj. euroa alittuivat 0,366 milj. euroa.

3.5. Tekninen lautakunta

Tekninen toimi

Tekninen toimi tuottaa kuntalaisille teknisen toimen, tilapalvelun, liikenneväylien, ympäristö- ja viheralueiden sekä liikuntapaikkojen hoitopalvelut.

Investointeja on toteutettu investointisuunnitelman mukaisesti. Virastotalon purkaminen toteutui vuonna 2020 - 2021 ja Taitotalon purku on tehty ja lopputyöt toteutetaan vuoden 2022 aikana. Eläinlääkinnälle saatiin uudet tilat terveyskeskuksen alakerrassa oleviin entisiin neuvolan tiloihin. Terveyskeskuksen peruskorjaus käynnistyi elokuussa 2021 kokonaiskustannusarvion ollessa 2,8 milj. euroa. ELY-keskuksen ja kunnan yhteishanke Sukevantien ja Asematien perusparannustyö valmistui syksyllä 2021.

Tekniset toiminnan toiminnalliset tavoitteet ovat toteutuneet pääosin suunnitellulla tavalla. Tonttitarjonta on riittävää ja monipuolista. Ympäristö- ja viheralueita ja liikuntapaikkoja on kunnostettu ja näin parannettu asuin ympäristön viihtyisyyttä. Yksityisteiden kunnossapitoavustus on yksityisteille merkittävä tuki. Vuonna 2021 niitä myönnettiin yhteensä noin 77.000 € (tavoitearvo 80.000 €).

Talvikunnossapito on asianmukaisesti kilpailutettu Sansia Oy:n toimesta. Hankintasopimukset on viety tiedoksi myös teknilliselle lautakunnalle.

Tulevien vuosien aikana ovat kunnan investoinnit keskimäärin suuremmat kuin suunnitelman mukaiset poistot. Teknisen lautakunnan valmisteleman kymmenen vuoden investointikehikon (2021-2030) mukaan investointien nettosumma on 17 milj. euroa eli keskimäärin 1,6 milj./vuosi. Vastaavasti ovat poisto 1,3 milj. euroa/vuosi.

Tarkastuslautakunnan vuonna 2021 suorittamassa keskustajaaman kiinteistökat-selmuksessa todettiin mm. seuraavaa:

- ulkojääkaukalo on todettu toimivaksi ja hyväksi
- varastoksi ostettu, eristetty kontti täyttää hyvin sille suunnitellun käytön
- paloaseman nurmikenttä on tasainen ja kunnossa
- kirjastosalin ikkunoiden pielissä ja tukitopissa maalien rikkoutumia
- urheilukenttä odottaa linjauksia
- liikuntahallin alakerran ilmanvaihdon uusiminen tarpeellinen.

Kunnan tulisi tehdä aloite Ylä-Savon muille kunnille teknisen toimen yhteistyön/työnjaon lisäämiseksi ja mahdollisesti yhteisen yhtiön perustamisesta ko. tehtävien hoitamiseksi.

Teknisen toimen määräraha 3,105 milj. euroa ylittyi 0,163 milj. euroa.

Vesihuoltolaitos

Keskeisenä tavoitteena on laadukkaan talousveden toimittaminen ja jäteveden käsittelystä huolehtiminen laatuvaatimusten mukaisesti sekä kehittää alueellista vesihuoltoa kunnan alueella yli kuntarajojen.

Investoinnit toteutettu pääosin investointisuunnitelman mukaisesti. Lepokankaantien ja Viertotien vesijohto- ja viemärisaneeraus toteutettu kesällä 2021. Jätevesipuhdistamolle asennettiin sähköautomaatiikkaa. Sukevan vankilan läheisyydessä olevan vesitornin kuntoarvio valmistui ja peruskorjaussuunnittelu aloitettu. Sukevan viemäriverkoston vuotovesikartoitus valmistui. Vesihuoltolaitoksen etäluettavien mittareiden vaihtotyötä on jatkettu ja työ saadaan valmiiksi vuonna 2022. Vesistön tilaa edistävänä hankkeena aloitettu Sonkajärven vedenkorkeuden noston suunnittelu.

Puhtaan veden toimitus ja jäteveden käsittely on ollut moitteetonta vuonna 2021.

Ylä-Savon kuntien vesihuoltoyhteistyötä syventää vesihuollon operointiselvitys ja kunnan oman vesihuoltolaitoksen yhtiöittämisselvitys valmistuivat. Ko. asioita koskevat päätökset tehdään vuonna 2022.

Vesihuoltolaitoksen taloudellinen tulos oli 196.129,19 euroa alijäämäinen. Alijäämiä on 31.12.2021 taseessa 2.681.240,71 euroa, joka vastaa yli kahden vuoden liikevaihtoa. Vesihuoltolaitoksen pitäisi säännösten mukaan kattaa tuloiltaan juoksevien kustannusten lisäksi investointimenot. Talouden tervehdyttämiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Rakennusvalvonta

Tehtävänä on huolehtia maankäyttö- ja rakennuslain mukaisista rakennusvalvontatoimen viranomaistehtävistä.

Lupien käsittely on tapahtunut tavoitellussa määräajassa. Lupapäätösten määrä 92 kpl pieneen edellisen vuoden luvusta 110 kpl.

Yhteisestä rakennusvalvonta- ja ympäristötoimesta on tehty selvitys ja kannanotto yhteistyön edistämisestä on olemassa.

Esitämme, että yhteistyötä lisätään yhteisellä alueellisella korjausneuvojalla. Korjausneuvoja voisi auttaa erityisesti iäkkäiden ihmisten asuinolojen parantamisessa ja näin tukea iäkkäiden ihmisten kotona asumista ja samalla vähentää kunnallisen asumispalvelun tarvetta.

Määrärahat 0,108 milj. euroa ylittyivät hieman.

Palo-, pelastus- ja suojeily

Tehtävästä huolehtii Kuopion kaupungin hallinnoima Pohjois-Savon Pelastuslaitos.

Paloaseman varavoima toimii ja testataan kuukausittain palotarkastajan toimesta. Kunnan johtokeskustilat ovat paloasemalla.

Vuonna 2021 oli pelastustehtäviä 133 kpl ja ensivastetehtäviä 29 kpl.

Tarkastuslautakunta esittää, että kunnan tulee varautua niin polttoaineen kuin sähkön saannin turvaamiseen kaikissa tilanteissa. Kunnan väestönsuojien käyttökelpoisuus on varmistettava ja väestönsuojat on merkittävä ja niistä tiedotettava kuntalaisille.

Tulosalueen määrärahat 0,420 milj. euroa hieman ylittyivät.

Teknisen lautakunnan 4,469 milj. euro määrärahat ylittyivät 0,215 milj. euroa.

3.6. Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Käyttötalous

Alkuperäisessä talousarviossa ennakoitiin tilikauden tulokseksi 1,504 milj. euroa ja tilinpäätöksen mukaan tulos oli 4,578 milj. euroa eli 3,974 milj. euroa ennakoitua parempi.

Parempaan lopputulokseen vaikuttivat erityisesti kunnan saamat korotuet 1,0 milj. euroa, harkinnanvarainen valtionavustus 0,6 milj. euroa ja Savon Energiaholding Oy:n osingot 0,4 milj. euroa sekä suuremmat verotulot 0,7 milj. euroa. Parempaan lopputulokseen vaikuttivat lisäksi ennakoitua pienemmät henkilöstökulut 0,4 milj. euroa ja pienemmät ostopalvelumenot 0,9 milj. euroa.

Poistoeron 0,116 milj. euron sekä terveyskeskuksen peruskorjauksen investointivarausten 1,600 milj. euroa ja urheilukentän peruskorjauksen investointivarausten 0,550 milj. euroa kirjausten jälkeen muodostui tilikauden ylijäämäksi 2.544 milj. euroa.

Tarkastuslautakunta toteaa, että tilikauden tulokseen vaikuttivat poikkeuksellisesti saatujen tuloerien lisäksi säästöt henkilöstömenoissa ja ennakoitua pienemmät erikoissairaanhoidon menot. Kunnanvaltuusto on tilikauden aikana hyväksynyt talousarviomuutokset riittävällä tarkkuudella. Tulosalueet eivät ylittäneet olennaisesti myönnettyjä määrärahoja.

Taseessa on kertynyttä ylijäämää 7,953 milj. euroa, josta noin 5,000 milj. euroa on käytetty investointien rahoittamiseen. Pitkäaikaista lainaa on 7,906 milj. euroa eli 2.094 euroa/asukas, joka on kuntien keskimääräistä, noin 3.500 euroa/asukas, pienempi. Konsernin lainat 5.364 euroa/asukas on kuntien keskimääräistä, noin 9.000 euroa/asukas, alhaisempi.

Omavaraisuusaste 68,9 % on hyvä. Maksuvalmius on hyvä ja kassan riittävyys on 50 päivää.

Investoinnit

Investointeihin oli varattu talousarviomuutosten jälkeen 2,583 milj. euroa ja toteutuneet investointimenot olivat 1,943 milj. euroa. Suurimpia yksittäisiä investointihankkeita olivat terveyskeskuksen peruskorjaus 0,795 milj. euroa, eläinlääkäritilat 0,331 milj. euroa, johtoverkostot ja laitteet 0,250 milj. euroa ja Nallemuurin päiväkodin ilmastointi 0,162 milj. euroa.

Investointihankkeet on toteutettu investointisuunnitelma mukaisina eikä olennaisia määrärahojen ylityksiä yksittäisten hankkeiden osalta tapahtunut.

3.7. Tytäryhtiöt

Sonkakoti Oy

Yhtiöllä on hallinnassaan 300 vuokra-asuntoa, joista 234 sijaitsee Sonkajärven taajamassa ja 66 Sukevan taajamassa. Asuinrakennuksia on 55 kpl. Kunta omistaa yhtiön 100 %:sti.

Yhtiön toimintaa on ohjattu ja johdettu tuloksellisesti. Keskivuokra 8,68 euroa/m²/kk on kilpailukykyinen. Käyttöaste on hyvä 96,9 %. Saatavien perintä on hallinnassa, vuokrasaatavat ovat vain 1,2 % liikevaihdosta.

Sonkajärven Virastokeskus Oy

Kunnan omistus yhtiöstä on 100 %. Yhtiön omistama virastotalo on purettu. Yhtiö fuusioitiin Sonkakoti Oy:öön vuonna 2021.

Aluekehityssäätö ja Aluepro Oy

Säätiön toiminta on siirretty säätiön tytäryhtiö Aluepro Oy:lle. Yhtiön toiminta on lähinnä aluekoulutuksen järjestämisestä. Säätiö hallinnoi edelleen Ylä-Savon Instituuttirahastoa ja Sonkajärven tuote- ja yrityskehitysrahastoa. Aluepro Oy:n liikevaihto oli vuonna 2021 noin 0,209 milj. euroa ja tilikauden voitto oli 15 331 euroa.

4. Henkilöstö

”Hyvinvoiva ja osaava henkilöstö on kunnan tärkein voimavara”.

Kunnanhallitus on hyväksynyt 17.12.2018 kunnan henkilöstöohjelman vuosille 2019-2021. Henkilöstöohjelma on kunnan henkilöstöjohtamisen väline, jonka tarkoituksena on kunnan ja kuntakonsernin johtaminen kuntastrategian mukaisesti, sekä valtuuston asettamien tavoitteiden toteuttaminen.

Henkilöstön määrä on 155 henkilöä, joista vakinaisia oli 114 henkilöä. Eniten henkilöstöä on sivistyslautakunnan alaisuudessa eli 89 henkilöä.

Henkilöstön keski-ikä on 48 vuotta. Vuonna 2021 jäi eläkkeelle 10 henkilöä. Eläkepoistuma-arvio vuosina 2022-2026 on keskimäärin 6 henkilöä/vuosi. Sairauspoissaolo-% on 4,3 % (v. 2020 vastaava oli 6,5 %). Sairauspoissaolopäiviä henkilöä kohden oli 17,1 päivää (vuonna 2020 oli 22,6 päivää). Työtyytyväisyyskysely on toteutettu vuonna 2018.

Sairauspoissaolojen määrä oli yhteensä 2.643 kalenteripäivää, mikä on 980 kalenteripäivää vähemmän kuin edellisenä vuotena. Tähän vaikutti erityisesti pitkien, yli 91 pv, poissaolojen väheneminen. Eniten sairauspoissaoloja aiheuttivat mielen-terveyden häiriöt. Työterveyshuollon palvelut hankitaan Pihlajalinnan Terveys Oy:ltä. Vuonna 2022 alussa on otettu käyttöön kolme uutta palvelua: Mielen huoli – linja, lyhytterapia sekä univalmennus. Myös esihenkilöiden jaksamiseen kiinnitetään huomiota työterveyshuollossa.

Tiedottaminen henkilöstölle on parantunut. Tiedottamiseen tulee edelleen kiinnittää huomiota niin, että se tavoittaa koko henkilöstön. Lähi- ja henkilöjohtamisen tärkeys korostuu.

5. Sisäinen valvonta ja riskien hallinta

Kunnanvaltuusto on hyväksynyt riskien hallinnan perusteet ja sisäisen valvonnan ohjeen. Toimintakertomuksesta ilmenee, miten riskien hallinta ja siihen liittyvä sisäinen valvonta ja konsernivalvonta on kunnassa järjestetty.

Kunnassa on hyvin tiedostettu olennaisten riskien olemassaolo. Merkittävänä riskinä on todettu Sote-uudistus; Sote-palvelut siirtyisivät hyvinvointialueiden hoitettavaksi, jolloin palvelujen saatavuuteen liittyy riskejä. Riskinä on todettu myös kunnan väestömäärän pieneneminen ja ikääntyminen, joka heikentää kunnan rahoitus pohjaa. Myös kunnan investointipaineet ovat merkittäviä tulevina vuosina. Investoinnit joudutaan rahoittamaan osin lainoitukselle. Riskinä on todettu myös lainamäärän kasvu, joka kaventaa kunnan taloudellista liikkumavaraa.

Vuoden 2021 toimintakertomuksessa on todettu, että riskien hallinnan kehittäminen keskittyi toimintakyvyn varmistamiseen häiriö- ja poikkeusoloissa. Vuonna 2022 riskienhallinnan kehittämisessä on sama tavoite.

Tilintarkastajat ovat myös tarkastaneet sisäisen valvonnan toimivuutta eri tarkastusprosessien yhteydessä.

Tarkastuslautakunta haluaa korostaa ja kiinnittää erityistä huomiota hankintojen valmistelussa ja toteutuksessa mm. seuraaviin seikkoihin ja esittää, että hankinnoissa tulee,

- pitkäkestoiset hankinnat mm. työkonepalvelut, kivi- ja maa-aines-hankinnat, rakennus-, lvi- ja sähkötyöt, lvi- ja sähkötarvikkeet ja asiantuntijapalvelut kilpailuttaa 4-vuotiskausittain

- pitkäkestoisista hankinnoista laatia kirjalliset puite- tai pitkäaikaiset sopimukset
- tarjouspyyntöjä laadittaessa kiinnittää hinnan lisäksi riittävää huomiota myös laatuvaatimuksiin. Laatuvaatimuksina ei tule esittää sellaisia vaatimuksia, joihin vain harvoilla valtakunnallisilla toimijoilla on mahdollisuus tehdä tarjous esimerkiksi kuljetuspalvelut. Kuljetuspalveluiden toteuttajilta saatetaan edellyttää ympäristöystävällisten, päästöttömien kuljetusajoneuvojen käyttöä vaikka, varsinkin näinä alkuvuosina siirtymävaiheessa, vain harvoilla toimijoilla on tähän mahdollisuus.

Lisäksi tarkastuslautakunta esittää, että kunnan hankintaohjeessa, kirjallista tarjoustusta edellyttävää, 5.000 euron alarajaa nostettaisiin 10.000 euroon.

Riskien hallintaa ja sisäistä valvontaa on kehitetty vuonna 2021. Kunnanhallitus on hyväksynyt riskienhallintaohjelman, jonka mukaan toimielimet suunnittelevat, toteuttavat, dokumentoivat ja raportoivat riskien hallintaa ja sisäistä valvontaa. Tähän liittyen käyttöön on otettu lomake sisäisen valvonnan toteuttamisesta.

6. Kehittämiskohteet

Lautakuntien istuntokokoonpanot ovat nykyisellään laajoja ja on arvioitava, että vastaako laajuus kuntademokratian toteutumista kunnassamme ja yksittäisen jäsenen roolin tärkeyttä.

Tarkastuslautakunta esittää, että uuden strategian arviointi tehdään vuosittain toimintaympäristön nopean muutoksen takia.

Tarkastuslautakunta korostaa jokaisen luottamushenkilön, viranhaltijan ja työntekijän kunnioittamista omassa roolissaan. Yhteistyö ja rakentava keskustelu on kunnallisen demokratian perusta. Mahdollisiin poikkeamiin on puututtava, niiden tiedoksisaannin jälkeen, pikaisesti.

Kunnan henkilöstö on kunnan keskeinen voimavara ja tekijä. He tuottavat palvelumme. Tarkastuslautakunta toteaa, että kunnanhallituksessa joidenkin henkilöstöasioiden johdonmukaisuus sekä niiden käsittelyaika on venynyt kohtuuttoman pitkäksi.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että kaikki luottamushenkilöt hyödyntävät kunnan tarjoamaa mahdollisuutta kouluttautua omalla ajallaan.

Tarkastuslautakunta suosittelee uusien lähiruokamahdollisuuksien kartoittamista ja toteuttamismahdollisuuksia esimerkiksi naudan- ja sianlihan osalta.

Tarkastuslautakunta esittää, että hyvinvointityön edelleen kehittämiseksi luotaisiin toimintamalli kolmannen sektorin ja vapaaehtoisten kanssa.

Vanhus- ja vammaisneuvoston asema ja rooli kunnassa hyvinvointialueuudistuksen myötä on vielä selkiintymätön. Yhteistyötä nykyisten Ylä-Savon SOTE – kuntien neuvostojen kanssa tulee kehittää.

Yrittäjien ja kunnan välistä yhteistyötä tulee edelleen kehittää mm. julkisen hankintalain soveltamisen ja tulkinnan osalta. Yrittäjien kanssa tulisi vuosittain järjestää yhteinen keskustelutilaisuus, jossa käydään läpi kunnan hankinnat ml. investoinnit ja hankintojen kilpailutukset kuluvalle ja tuleville vuosille.

Tarkastuslautakunta korostaa, että varhaiskasvatuslain mukaisesti varhaiskasvatuksen piiriin pääseminen tulee toteutua, molemmissa taajamissa, ensisijaisesti lapsiperheiden tarpeen mukaisesti ja lain edellyttämällä aikataululla.

Perusopetuksen oppilasmäärät vähenevät ja se on huomioitava kunnan tulevissa koulutoimen rakenteiden ja henkilöstön määrän strategialinjauksissa.

Sonkajärven taajama-alueen Pali-liikenteen markkinointia on kehitettävä toiminnan jatkumiseksi. Se tukee vahvasti kotona asumista.

Kunnan tulisi tehdä aloite Ylä-Savon muille kunnille teknisen toimen yhteistyön/työnjaon lisäämiseksi ja mahdollisesti yhteisen yhtiön perustamisesta ko. tehtävien hoitamiseksi.

Vesihuoltolaitoksen taloudellinen tulos oli 196.129,19 euroa alijäämäinen. Alijäämiä on 31.12.2021 taseessa 2.681.240,71 euroa, joka vastaa yli kahden vuoden liikevaihtoa. Vesihuoltolaitoksen pitäisi säännösten mukaan kattaa tuloillaan juoksevien kustannusten lisäksi investointimenot. Talouden tervehdyttämiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Esitämme, että yhteistyötä lisättään yhteisellä alueellisella korjausneuvojalla, jonka tavoite olisi erityisesti iäkkäiden ihmisten asuinolojen parantamisessa ja näin tukea iäkkäiden ihmisten kotona asumista.

Tarkastuslautakunta esittää, että kunnan tulee varautua niin polttoaineen kuin sähkön saannin turvaamiseen kaikissa tilanteissa. Kunnan väestönsuojien käyttökelpoisuus on varmistettava ja väestönsuojat on merkittävä ja niistä tiedotettava kuntalaisille.

Suosittelimme kevyemmän palveluasumisen toteuttamismuotojen kehittämistä ikäihmisille Sonkajärven ao. työryhmän ideoinnin mukaisesti. Samalla asuntojen käyttöaste nousisi.

Vahva suositus tarkastuslautakunnalta henkilöstön työtyytyväisyyskyselyn toteuttamisesta tämän vuoden aikana.

Uusi valtuusto aloitti uuden strategian valmistelun syyskuulla 2021. Strategian kunnanvaltuusto hyväksyi kokouksessaan 2.5.2022 § 29.

Kunnassa on hyvä pohtia erikseen ulkopuolisen rahoituksen hakemista tulevien vuosien painopisteihin mm. kuntalaisten hyvinvointiin.

7. Onnistumiset

Koronavuosi onnistui taloudellisesti ja toiminnallisesti hyvin. Kunnan oma toiminta toteutui talousarviota paremmin ja se vaikutti osaltaan arviointivuoden taloudelliseen tulokseen.

Kunnanhallitus on tiedostanut olennaiset konserniyhteisöjen riskit ja raportoinut niistä tilinpäätöksessä. Tarkastuslautakunta toteaa, että konserniohjaus toimii käytännössä riittävän hyvin.

Yleishallinto on hoitanut tehtävänsä onnistuneesti.

Kunnanvaltuusto on päättänyt perustaa elinvoimakoordinaattorin määräaikaisen toimen vuosille 2022-2024. Elinvoimakoordinaattorin tehtävänä on edistää yrittäjyyttä, matkailua ja kylien toimintaa sekä muita kuntastrategian mukaisia tavoitteita. Lisäpanostus on tärkeä elinkeinojen kehittämistyössä.

Koronasta huolimatta työllisyyspalvelun toiminta on ollut tuloksellista.

Varhaiskasvatuksen toimintoja ja sisältöä on kehitetty positiivisesti vuonna 2021

Nuorisovaltuusto on toiminut aktiivisesti ja sen roolia on pyritty lisäämään nuoria koskevien asioiden käsittelyssä.

Tekniset toiminnan toiminnalliset tavoitteet ovat toteutuneet pääosin suunnitellulla tavalla.

Investointihankkeet on toteutettu investointisuunnitelman mukaisina. Olennaisia määrärahojen ylityksiä yksittäisten hankkeiden osalta tapahtunut.

Tiedottaminen henkilöstölle on parantunut. Tiedottamiseen tulee edelleen kiinnittää huomiota.

Lainsäädännön muutosten vaikutukset huomioitu hyvin vrt. oppivelvollisuuden laajennus.

Kunnan kiinteistömässä on vähentynyt merkittävästi parin viimeisen vuoden aikana ja kustannuksien alaneminen niistä on oleellinen.

Omatalon konkurssin jälkeen kunta rivakasti lähti toimiin. Ministerivierailun ohella vartijakoulutuksen saamiseksi Ylä-Savoon yhdessä eri toimijoiden kanssa toivotavasti etenee vuoden 2022 aikana. Valtion myöntämä harkinnanvarainen valtionavustus vaikutti osaltaan kunnan taloudelliseen tulokseen.

Omatalon ympärille saatu aktiivisella verkottumisella uusi yrittäjäverkosto ja samoin kiinteistöyhtiöön kiitettävästi toimintaan sijoittaneita yrittäjiä.

Kunta on arvioinut monipuolisesti tilinpäätöksessä tulevaa kehitystä ja merkittäviä riskejä. Niiden tunnistaminen ja ennakointi on keskeistä tulevaisuuden kannalta.

Koko kunnan henkilöstö on onnistunut tehtävässään. Myös rekrytoinnit ovat onnistuneet hyvin.

Lopuksi

Tarkastuslautakunta kiittää kuntalaisia, kunnan viranhaltijoita ja työntekijöitä sekä luottamushenkilöitä päättyneestä vuodesta. Toiminnan ja talouden tulos muodostui usean tekijän yhteisvaikutuksesta.

Tämä kuluva vuosi toi uudet, vakavat näkymät tulevaisuuteen. Ukrainassa alkanut sota on vaikuttanut kuntalaisten arkeen. Tulevaisuuden näkymät lähivuosille ovat vakavat niin energian kuin laajasti omavaraisuuden osalta. Turvallisuus on noussut ja nousee edelleen yhä vahvemmin painopisteeksi. Siihen valtiovalta tekee parhaansa ja samoin meistä kuntalaisista jokainen oman osansa.

Sonkajärvi 17.5.2022

Tarja Pirkkalainen

Ester Halonen

Esa Tauriainen

Seppo Kainulainen

Eila Leskinen